

MUHASEBE VE FİNANS İNCELEMELERİ DERGİSİ

Dergi Anasayfası: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufider>

ADLİ MUHASEBENİN SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ VE TESPİTİNDEKİ ROLÜ

ROLE OF FORENSIC ACCOUNTING IN PREVENTION AND DETECTION OF PROCEEDS OF CRIME

Kaan Ramazan ÇAKALI^{a*}

a* Sorumlu yazar, Dr., SMMM, Teftiş Kurulu Başkanı, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş., kaanramazanc@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4186-2291.

MAKALE BİLGİLERİ

Makale Tarihiçesi:

Gönderilme Tarihi 15.06.2021

Düzenleme 08.07.2021

Kabul Tarihi 14.07.2021

Anahtar Kelimeler: Adli

Muhasebe, Suç Geliri, Suç

Gelirlerinin Aklanması

Jel Kodları: M41, M48

ARAŞTIRMA MAKALESİ

BENZERLİK / PLAGIARISM

Ithenticate: %2

ARTICLE INFO

Article history:

Received 15.06.2021

Revised 08.07.2021

Accepted 14.07.2021

Keywords: Forensic Accounting,

Proceeds of Crime, Laundering

Proceeds of Crime

Jel Codes: M41, M48

ÖZET

Günümüzde aklama suçu tüm dünya genelinde ülkelerin mücadele ettiği en önemli suçların başında gelmektedir. Ülkelere olan negatif etkileri sebebiyle suç gelirlerinin aklanması faaliyetlerinin önlenmesi ve zamanında tespit edilmesi ülkelerin öncelikli konularından birisini oluşturmaktadır. Bu amaçla gerek ulusal gerekse uluslararası platformda çok sayıda yasal düzenlemeler yapılmakta ve önlemler alınmaya çalışılmaktadır. Adli muhasebe, muhasebe biliminin bir alt dalı olarak disiplinler arası bir bakış açısıyla faaliyet göstermektedir. Son yıllarda suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve tespitinde adli muhasebecilik mesleğinden faydalanılması özellikle dünya genelinde uygulanmaya başlayan yeni bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve tespiti aşamalarına adli muhasebeciler dava destek, uzman bilirkişilik ve hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik fonksiyonları ile destek sağlayabileceklerdir.

ABSTRACT

Today, money laundering is one of the most important crimes that countries all over the world fight. Due to its negative effects on the countries, the prevention and timely detection of money laundering activities constitute one of the priority issues of the countries. For this purpose, a large number of legal regulations are made, and measures are being taken on both national and international platforms. Forensic accounting, as a sub-branch of accounting science, operates from an interdisciplinary perspective. In recent years, benefiting from the profession of forensic accountancy in the prevention and detection of money laundering has come to the fore as a new method that has been started to be applied worldwide. The stages of prevention and detection of laundering proceeds of crime will be supported by the litigation support, expert expertise and corruption and fraud investigation functions of forensic accountants.

1. GİRİŞ

Son yıllarda dolandırıcılık, manipülasyon ve aklama faaliyetlerinde önemli ölçüde artış gözlenmektedir. Bu gelişmeler tüm ülkeleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple bahse konu olayların tespiti ve önlenmesi aşamalarında adli muhasebe kritik bir faktör haline gelmiştir. Adli muhasebe; rüşvet, zimmet ve dolandırıcılık gibi konularda eylemlerin işlenip işlenmediğine ve olası etkilerine odaklanmaktadır.

Suç gelirlerinin aklanması tüm ülkelerin mücadele ettikleri ortak sorunların başında gelmektedir. Bu konunun özellikle ekonomik, sosyal, rekabet, büyüme, istihdam, gelir dağılımı, üretim ve enflasyon üzerindeki olumsuz etkileri sebebiyle tüm ülkelerde önlenmesine ve tespit edilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Suç gelirlerinin artan karmaşıklığı neticesinde aklama eylemlerinin başarılı ve sağlıklı bir şekilde soruşturulabilmesi amacıyla kullanılan yöntemlere ilaveten adli muhasebecilerden faydalanılması konusu da gündeme gelmiştir. Suç gelirlerinin aklanmasının tespit edilmesi ve önlenmesi kapsamında adli muhasebecilerden destek alınması son yıllarda öne çıkan yöntemlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada adli muhasebe kavramı ve faaliyet alanları açıklandıktan sonra suç gelirlerinin aklanması üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede, suç geliri ve aklanması, öncül suç, suç gelirlerinin aklanmasının aşamaları ve yöntemleri açıklanacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise adli muhasebenin suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve tespit edilmesindeki rolü anlatılacaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Adli muhasebenin suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve tespit edilmesi süreçlerindeki rolüne ilişkin akademik çalışmalara aşağıda yer verilmektedir. Yapılan çalışmada, adli muhasebenin diğer ülkelere kıyasla ülkemizde öneminin son yıllarda artmasının bir sonucu olarak, konuyla ilgili ulusal literatürde kısıtlı sayıda çalışmanın mevcut olduğu görülmüştür.

Abdioğlu (2009), muhasebe meslek mensuplarının suç gelirlerinin aklanmasındaki rollerine yönelik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada, özellikle teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin aklama suçunun artmasına sebep olduğu, bu suçun tespit edilmesi ve raporlanmasında adli

muhasebeciler başta olmak üzere muhasebe meslek mensuplarının rollerinin son yıllarda önem kazandığı sonucuna varılmıştır.

Toraman vd. (2009), suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi kapsamında adli muhasebecilik uygulamalarını araştırmışlardır. Çalışmada, adli muhasebeciler bu konuda destek alınabilecek meslek mensupları olarak görülmüştür. Soruşturmanın yapılması ve sonuçlandırılmasında adli muhasebecilerin bilgi ve tecrübelerinden faydalanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Kasap (2013), aklama ile ilgili suçlarla mücadele kapsamında adli muhasebecilik mesleğinin rolünü araştırmıştır. Çalışmada, aklama ile mücadelede polislerin etkin rol aldıkları ancak bunun yeterli olmaması sebebiyle ilave profesyonel desteğe de ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bu desteğin; birliktirlik, araştırmacı muhasebecilik ve dava destek danışmanlığı çerçevesinde ABD ve Avrupa ülkelerinde ülkemize kıyasla daha etkin olan adli muhasebeciler tarafından verilebileceği ifade edilmiştir.

Bekçioğlu vd. (2013), ülkemizde son dönemlerde uygulanmaya başlayan adli muhasebecilik mesleğinin kapsam ve özelliklerini teorik olarak incelemişlerdir. Çalışmalarında özellikle hile, suç gelirlerinin aklanması ve yolsuzluklarla mücadelede, klasik tekniklerin yanında adli muhasebecilik mesleğinin etkin bir araç olarak görülüp destek alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

Enofe vd. (2015), adli muhasebenin suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesindeki rolünü Nijerya'da faaliyet gösteren banka çalışanları üzerinde uyguladıkları anket yöntemi ile araştırmışlardır. Çalışmalarının neticesinde, bankacılık sisteminde adli muhasebecilere ihtiyaç duyulduğu, adli muhasebecilerin suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine katkı sağladıkları, buna karşın geleneksel yöntemlerin yeteri kadar etkin olmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Ebere ve Christopher (2016), suç gelirlerinin aklanmasında kullanılan yöntemlerin adli muhasebe becerilerinden etkilenme düzeylerini bankalar üzerinden araştırmışlardır. Bu amaçla bir anket çalışması uygulamışlardır. Yapmış oldukları analizler neticesinde, suç geliri aklama yöntemlerinin muhasebe becerileri ile önemli ölçüde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, çalışmalarında, bankalara, muhasebe bölümlerinde yönetici olarak adli muhasebecileri istihdam etmelerine yönelik öneride bulunmuşlardır.

Jafari vd. (2017), adli muhasebecilerin suç gelirlerinin aklanmasındaki rolüne yönelik bir

araştırma yapmışlardır. Çalışmalarında, örneklem olarak seçtikleri avukat, hâkim ve muhasebecilere anket uygulamışlardır. Analizlerinde, suç gelirlerinin aklanmasının tespitinde doktora derecesine sahip, tecrübe seviyesi yüksek ve erkek adli muhasebecilerin diğerlerine kıyasla daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Liodorova ve Fursova (2018), adli muhasebe mesleğinin geçmişi ve bugününe ilişkin bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmalarında, günümüzde adli muhasebecilerden suç gelirlerinin aklanması, terörün finansmanı ve kurumsal dolandırıcılık vak'aları kapsamında destek alındığı vurgulanmıştır. Adli muhasebecilerin rollerinin yalnızca mahkemelerde tanıklık sağlamak olmadığı, bununla birlikte tespit edilen vak'alara ve eğilimlerine yönelik çalışmalar da yaptıkları ifade edilmiştir.

Bilen ve Akatak (2019), hile ve yolsuzlukların adli muhasebe kapsamında incelenmesine ilişkin bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada, adli muhasebecilerin araştırmacı muhasebecilik ve hile denetçiliği rolleri ile aklama suçuna ilişkin bilgilerin incelenmesi ve olayların araştırılması süreçlerinde görev alabilecekleri ifade edilmiştir.

Doğan ve Ünal Uyar (2020), suç gelirleri kapsamına giren vergi kaçakçılığı suçunu adli muhasebecilik mesleği çerçevesinde analiz etmişlerdir. Örnek olay incelemesi yöntemiyle gerçekleştirdikleri çalışmada, kanıtların değerlendirilmesi, verilerin analiz edilmesi ve sebep-sonuç ilişkilerinin kurulması safhalarında adli muhasebe desteği alınmış olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

İnal (2020), suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesinde adli muhasebenin rolüne ilişkin teorik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada aklama suçuyla mücadele edilebilmesi amacıyla profesyonel destek alınması gerektiği ve adli muhasebecilik mesleğinin bu desteği verebilme anlamında son yıllarda öneminin arttığı ifade edilmiştir. Adli muhasebecilik mesleğinin artan öneminin temel sebepleri; ihtiyaç duyulan mesleki deneyim, eğitim ve teknik bilginin yanı sıra muhasebe ve diğer ilişkili bilim dallarında temel bilgilere sahip olmaları olarak sıralanmıştır.

Hashim vd. (2021), suç gelirlerinin aklanması faaliyetlerinin belirlenmesi ile adli muhasebe becerileri arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Gerçekleştirdikleri çalışmada, soruşturma ve eleştirel düşünme becerilerinin suç geliri aklama faaliyetlerinin belirlenmesiyle orta ila yüksek düzeyde ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.

3. ADLİ MUHASEBE

Adli muhasebe, muhasebenin alt dallarından birisi olarak kabul edilmektedir. Adli muhasebe, muhasebe, araştırma ve denetime ilişkin yeteneklerin ve yetkinliklerin birleştirilmesidir. Ayrıca, muhasebe çalışanlarının işletmelerin mali tablolarını değerlendirebilmeleri amacıyla gerekli soruşturma becerilerini haiz olmalarını gerektiren bir muhasebe alt dalıdır (Crumbley, 2003: 181). Adli muhasebe mesleği özellikle 20.yüzyılın son çeyreğinde başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan ve son dönemlerde de ülkemizde farkındalığı artmaya başlayan bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozkurt, 2000).

Geleneksel muhasebede amaç mali verilerin kaydedilmesi, sınıflandırılması ve raporlanması suretiyle bu verilere ihtiyacı olan kullanıcılar için bir standart kullanmak suretiyle anlamlı bilgiler elde etmektir. Bu açıdan değerlendirildiğinde muhasebenin en temel çıktısı kullanıcılar için oluşturulan mali tablolar olarak karşımıza çıkmaktadır (Erdoğan, 2020: 3715). Adli muhasebe ise geleneksel muhasebeden farklı olarak daha geniş bir bakış açısını kapsamaktadır. Adli muhasebe muhasebenin ötesinde denetimle benzerlik gösterir, mesleki şüphecilik içerir, bir veya daha fazla alana odaklanır. Adli muhasebede üzerinde çalışılan her bir proje kullanıcıların özel ihtiyaçlarına odaklanmakta ve bu ihtiyaçlar çerçevesinde kullanıcılara hizmet verilmektedir (Crain vd., 2015: 4).

Adli muhasebenin temel amacı mali uyumsuzluklara çözüm getirilmesidir. Bu sebeple adli muhasebeciler muhasebe biliminin yanı sıra hukuk, iktisat, kriminoloji, psikoloji vb. bilimlerden de faydalanmaktadırlar (Gülten ve Kocaer, 2010: 12). Bir muhasebecinin aynı zamanda bir adli muhasebeci olmasının beklenmesi doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bunun temel sebebi adli muhasebecilerin sadece rakamsal verilerle ilgilenmek yerine sayılan farklı bilim dallarıyla ilgili pek çok konuyla ilgileniyor olmalarıdır (Davis, vd., 2010: 3).

3.1. Adli Muhasebenin Aşamaları

Adli muhasebe, genel hatlarıyla; müşteriyle buluşma, çatışmanın tespiti, ön araştırma, eylem planının oluşturulması, doğru kanıtların temin edilmesi, analiz ve araştırma sonuçlarının raporlanması aşamalarından oluşmaktadır (Eiyya ve Otalor, 2013: 23). Bu aşamalara yönelik temel bilgilere aşağıda yer verilmektedir:

- ✓ Müşteriyle buluşma: Müşteriyle buluşup tanışmak suretiyle mevcut durum, problem ve olayın içerisindeki taraflar hakkında temel bilgiler temin edilir.
- ✓ Çatışmanın tespiti: Anlaşmazlığa sebep olan konunun tespit edildiği aşamadır.
- ✓ Ön araştırma: Çalışmaya başlamadan önce ön araştırma gerçekleştirmek suretiyle bir aksiyon planı oluşturulmasına yönelik hazırlıklar yapılır.
- ✓ Eylem planının oluşturulması: Hedefler ve yöntemlerin belirlenmesi suretiyle araştırmaya yönelik aksiyon planı hazırlanır.
- ✓ Doğru kanıtların temin edilmesi: Çalışmanın sağlıklı yürütülebilmesi ve doğru sonuçlara ulaşılabilmesi açısından doğru bilgi, belge ve veriler temin edilerek incelenir. Bu aşamada işletmenin muhasebe kayıtları, yasal defterleri, mutabakatlar, işletme ve banka hesapları, vb. doküman ve kayıtlardan yararlanılmaktadır.
- ✓ Analiz: Temin edilen bilgi, belge ve veriler incelenerek gerekli analiz ve hesaplamalar gerçekleştirilir.
- ✓ Araştırma sonuçlarının raporlanması: Çalışmanın son aşamasıdır. Çalışmanın amacı, kapsamı, bulguları ve nihai sonuçlarını içerecek şekilde tüm inceleme ve analizlerin tamamlanmasını müteakiben adli muhasebeci tarafından bir rapor düzenlenir (Pazarçeviren, 2005: 4).

3.2. Adli Muhasebecilerin Sahip Olmaları Gereken Özellikler

Muhasebe bilimi dışındaki diğer alanlarda bilgi sahibi olmaları gerekliliğinin yanı sıra adli muhasebecilerin sahip olmaları gereken bazı temel özellikler de bulunmaktadır. Bu özelliklere aşağıda yer verilmektedir.

- ✓ Mali tablolar konusunda yeteri kadar bilgiye sahip olmalıdırlar. Bu özellik, adli muhasebecilerin mali tablolardaki olağan dışı işlemleri tespit edebilmeleri açısından önem taşımaktadır.
- ✓ Suiistimal konusunda yeterli bilgi seviyesine ve uzmanlığa sahip olmalıdırlar.
- ✓ İşletmelerin iç kontrol mekanizmalarını anlayabilmeli, riskleri değerlendirebilecek bir kontrol çerçevesi kurabilmeli, yönetimin amaçlarını yerine getirebilmeli ve çalışanları eğitebilmelidirler.
- ✓ Bilgisayarlı muhasebe sistemlerine yönelik olarak gerekli becerilere sahip olmalıdırlar.

- ✓ İnsan psikolojisinden anlayabilmeli ve insanları suça teşvik eden sebepleri bilip, buna yönelik olarak önleyici aksiyon planları oluşturabilmelidirler.
- ✓ İnsanlarla ilişki kurabilme yeteneğine sahip olmalıdırlar.
- ✓ İşletmenin politikalarına ve bu politikalarla ilişkili yasal düzenlemelere hâkim olmalıdırlar (Jugurnath, vd., 2017: 21-22).

3.3. Adli Muhasebe ve Denetim Arasındaki Farklılıklar

Adli muhasebe özellikle adli denetimden bahsedildiğinde denetim fonksiyonuyla ilişkili bir muhasebe alt dalıdır. Ancak çeşitli açılardan değerlendirildiğinde denetim ile arasında temel bazı farklar bulunmaktadır. Bu farklar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- ✓ Adli muhasebe, işletmede vuku bulan bir sahtekârlık vak'asının kanıtlanması için destek görevi görür. Finansal denetim ise işletmenin son finansal durumunun belgelendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bir faaliyettir.
- ✓ Adli muhasebe, idari ve yasal kararları desteklemek amacıyla finansal ve muhasebesel bilgiler sunar. Finansal denetim ise, tüm kriterleri göz önünde bulundurmak suretiyle işletmelerin mali tablolarına yönelik görüş verir.
- ✓ Adli muhasebede, belirleyici ve hesaplayıcı analizler belgelendirilmek suretiyle ayrıntılı bir planlama yapılır. Finansal denetimde ise mali tabloların değerlendirilmesine baz teşkil edecek örnekleme ve olasılık prosedürlerinden faydalanılır.
- ✓ Adli muhasebenin periyodu gerektiğinde ve özellikle hâkim veya müvekkil tarafından belirlenen sürelerle göredir. Finansal denetimin dönemi ise ilgili mali yıldır.
- ✓ Adli muhasebe hizmeti neticesinde soruşturma veya bilirkişi raporu düzenlenir. Finansal denetimde ise denetçi raporu ve yönetim mektupları hazırlanır (İmoniana, vd., 2013: 123).

4. ADLİ MUHASEBE MESLEĞİNİN FAALİYET ALANLARI

Adli muhasebecilik mesleği dünyada çok yaygın uygulama alanı bulmamasına karşın ülkemize kıyasla daha fazla destek alınan bir meslek olarak

karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası alandaki yaygınlığı ise son yıllarda özellikle yaşanan muhasebe skandalları ve hileleri sonucu maruz kalınan yüksek tutarlı kayıpların ve kurumsal çöküşlerin etkisiyle artmaya başlamıştır. Adli muhasebe kavramı ilk olarak ABD’de 1946 yılında kullanılmıştır (Aktaş ve Kuloğlu, 2008:109). Mesleğin ortaya çıktığı ve en yaygın uygulama alanı bulunduğu ülke ABD olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, Avrupa birliği ülkeleri ve Kanada’da kendisine uygulama alanı bulmaktadır (Gülten ve Kocaer 2010: 312). Ülkemizde ise adli muhasebecilik mesleğine yönelik yasal düzenlemeler yapılmamıştır. Bu sebeple yasal olarak kendisine uygulama alanı bulamamıştır. Buna karşın sınırlı da olsa uygulama alanları mevcuttur.

Adli muhasebecilik mesleğinin kapsamını temel olarak üç faaliyet alanı oluşturmaktadır. Bunlar dava destekleri, hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik ve uzman bilirkişilik olarak sıralanabilir. Söz konusu faaliyet alanlarına ilişkin açıklamalara her bir faaliyet alanı özelinde aşağıda yer verilmektedir.

4.1. Dava Destekleri

Dava destekleri, devam eden her türlü dava kapsamındaki konuya ilişkin olarak verilen danışmanlık hizmetidir. Bu kapsamda adli muhasebeciler yargı aşaması öncesinde gerekli olan teknik desteği sağlamaktadırlar (Aksu, vd. 2008: 64). Adli muhasebeciler bu faaliyet alanı kapsamında avukatlara danışmanlık desteği sunmaktadırlar (Curtis, 2008: 590). Bir adli muhasebeci tarafından ilgili bilgiler gözden geçirilip değerlendirilmekte, finansal veriler temin edilmekte, analizleri gerçekleştirilmekte ve tüm bu incelemeler neticesinde ulaşılan sonuç ve kanaatlerin yer aldığı bir rapor düzenlenmektedir.

Bununla birlikte, adli muhasebecilerin hazırladıkları ve sordukları sorularla yönlendirme işlevini de yerine getirmeleri dava destekleri kapsamında vermiş oldukları hizmetlerdendir (Owojori ve Asaolu, 2009: 185). Bir adli muhasebe uzmanının iki taraf arasında imzalanmış olan sözleşmenin hükümlerinin yerine getirilmemesi sebebiyle ortaya çıkan kaybın hesaplanması kapsamında vereceği destek, dava destek danışmanlığı kapsamında verilecek hizmetlere örnek olarak gösterilebilir (Bekçioğlu, vd., 2013:7).

Adli muhasebecilerin desteğinin temin edilebileceği temel konulara aşağıda yer alan konular örnek gösterilebilir (Gülten ve Kocaer 2010: 316):

- ✓ Finansal tabloların ve muhasebe işlemlerinin yasal mevzuat gerekliliklere uyumunun gözden geçirilmesi,
- ✓ Hile ve dolandırıcılık,
- ✓ Bilgi sistemleri kaynaklı hileler,
- ✓ Mal paylaşımı,
- ✓ Suç gelirlerinin aklanmasının tespiti ve önlenmesi,
- ✓ Vergi mevzuatı kapsamına giren konuların çözümlenmesi,
- ✓ Çalışan veya yönetim kaynaklı mali kayıpların belirlenmesi,
- ✓ Ticaret hukuku kapsamına giren hususlarla ilgili anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulması,
- ✓ İş davaları.

Adli muhasebeciler, davalara yönelik olarak aşağıda belirtilen kapsamlarda dava destek danışmanlığı hizmeti verebilirler:

- ✓ Bir iddiaya yönelik olarak gerekli belgelerin sağlanması,
- ✓ Belgelerin incelenip değerlendirmede bulunulması,
- ✓ Mali durumun tespitinin değerlendirilmesi,
- ✓ Davalarla ilgili gerçekleştirilen görüşmelere dâhil olunması,
- ✓ Duruşmalarda tanıkların ifadelerini dinlemek ve teknik destek sağlanması (Aksu, vd. 2008: 64).

4.2. Hile Denetçiliği ve Araştırmacı Muhasebecilik

Adli muhasebeciler, bir suça ilişkin iddiaların araştırılması amacıyla hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik hizmeti verebilirler. Bu kapsamda hesap ve işlemler ilgili belgeler çerçevesinde incelenmektedir (Gülten, 2010: 319). Hile denetçiliği kapsamında verilen hizmetler, ağırlıklı olarak işletme sahipleri ve şirketlerin üst yönetimleri tarafından işletme bünyesindeki hile ihtimalinin ve varlığının araştırılması talebi üzerine gerçekleştirilmektedir. Burada amaç, kurum bünyesindeki hilelerin araştırılması, tespit edilmesi ve tekrarının yaşanmamasına yönelik önerilerde bulunulması olarak sıralanabilir (Albrecht ve Albrecht, 2003: 55; Aktaran: Akyel, 2009: 131). Araştırmacı muhasebecilik kapsamında yürütülen faaliyetlere ise hırsızlık, dolandırıcılık, suç gelirlerinin aklanması, rüşvet, vb. konuların araştırılıp sonuca bağlanması örnek gösterilebilir (Pazarçeviren, 2005:5).

Günümüzde artan globalleşme, işletmelerin ölçeklerinin büyümesi, faaliyetlerinin çeşitlenmesi ve daha karmaşık hale gelmesi sebeplerinden ötürü kurumlar bünyesinde farklı türlerde hilelerle

karşılaşılmaktadır. Finansal tablolara yönelik olarak gerçekleştirilen hileler, çalışanlar tarafından gerçekleştirilen suiistimaller, rüşvet, işletme yönetim kurulu veya üst yönetimi tarafından yapılan hileler, bilgisayar sistemlerinde gerçekleştirilen usulsüzlükler, vb. öne çıkan hile örneklerindedir (Bozkurt, 2000). Sayılan bu ve benzeri hilelerin tespit edilmesi ve tekrar yaşanmasını engellemeye yönelik aksiyonların belirlenmesi adli muhasebecilerin hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik kapsamında verdikleri desteklere örnek olarak gösterilebilir.

Adli muhasebeciler hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik kapsamında gerçekleştirdikleri araştırma çalışmaları esnasında;

- ✓ Kendi çalışmalarına yönelik yöntemleri belirlemeli,
- ✓ İç kontrol sistemi hakkında bilgi sahibi olmalı,
- ✓ Şahıslar hakkında peşin hüküm vermekten kaçınmalı,
- ✓ Yaptıkları görüşmelerde ilgili kişilerin psikolojik durumlarını dikkate almalı,
- ✓ Gerekirse uzman desteğinden faydalanmalı,
- ✓ İşletme yönetimine benzer olayların tekrarının önlenmesi amacıyla iyileştirme tavsiyelerinde bulunmalı ve
- ✓ Olayla ilgili işletmelerin maruz kaldığı kayıp tutarlarını hesaplamalıdır (Gülten, 2010: 319).

4.3. Uzman Bilirkişilik

Adli muhasebeciler uzman bilirkişilik faaliyetlerinde de bulunabilirler. Bu kapsamda, bir avukat vasıtasıyla uzmanlık konularına ilişkin olarak görüşlerine başvurulmak amacıyla duruşmaya davet edilebilirler. Hem davalı hem de davacı adli muhasebecinin uzmanlığından faydalanabilir. Ayrıca davaların konusu ve karmaşıklığına istinaden mahkeme heyeti tarafından da adli muhasebecilerin görüşlerinden faydalanılması talep edilebilir (Thornhill, 1995: 214-215).

Adli muhasebeciler dava konusuna ilişkin olarak gerekli ön araştırmaları yaparak verileri toplarlar. Topladıkları verileri incelemek suretiyle konu ile ilgili olarak bir sonuca varırlar. Uzmanlıkları kapsamında vardıkları sonucu mahkemede net bir şekilde ortaya koyarak çalışmalarını tamamlarlar (Bozkurt; 2000: 58).

Uzman bilirkişilik kapsamında adli muhasebecilerin yerine getirdikleri faaliyetlere; muhasebe uzmanlığı gerektiren bir dava ile ilgili teknik açıdan gerekli yorumların yapılması ve hâkim, jüri üyeleri ve avukatlara bilgi verilmesi suretiyle adli

muhasebe uzmanının görüşlerinden faydalanılması örnek olarak gösterilebilir (Owojori ve Asaolu, 2009: 186).

Uzman bilirkişilik, dava destekleri ile birlikte adli muhasebecilerin en fazla faaliyet gösterdikleri hizmet alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu suretle adli muhasebe uzmanları, karar verme aşamasında, hâkim tarafından karmaşık vak'aların çözüme kavuşturulmasına destek olmaktadır (Heitger ve Heitger, 2008: 562-563).

Ülkemizde 2016 yılında yayınlanan Bilirkişilik Kanunu ve 2017 yılında yürürlüğe giren Bilirkişilik Yönetmeliği ile bilirkişilik faaliyetleri düzenlenmiştir. Bununla birlikte, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yedinci bölümünde uzman görüşü düzenlenmiştir. Bu bölümün 293. maddesine göre, taraflar dava konusu olaya ilişkin olarak uzman görüşünden faydalanabilirler. Görüş alma işlemine hâkim tarafından re'sen veya talebe bağlı olarak karar verilebilir. Görüş alınan uzman kişiden rapor temin edilebilir ve duruşmaya davet edilerek görüşlerine başvurulabilir. (Doğan ve Ünal Uyar, 2020: 79) Bu açıdan bakıldığında söz konusu kanun maddesinde yer alan uzman görüşü, uzman bilirkişilik faaliyeti kapsamında adli muhasebe uzmanları tarafından yerine getirilebilmektedir.

Ülkemizde mahkemelerde mali konularla ilgili olarak bilirkişiler görevlendirilmektedir. Mali uyuşmazlıklar kapsamında bilirkişilerden danışmanlık hizmeti alınmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde adli muhasebecilik mesleğinin sınırları ve gereklilikleri net olarak belirlenmiştir. Ancak ülkemizde, bilirkişilik faaliyetleri belirli kriterleri taşıyan meslek mensupları tarafından yürütülmekte olup sınırları net olarak belirlenmemiştir. Bilirkişilik faaliyetlerinde bulunan muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilerin sahip olması gereken özellikleri haiz olup olmadıkları dikkate alınmamaktadır (Aracı ve Özcan, 2019: 808). Oysa ki, adli muhasebecilik mesleği kapsamında gerçekleştirilen uzman bilirkişilik faaliyetlerini yürüten kişilerin bilirkişilere kıyasla daha analitik düşünebilen, iletişim becerileri daha güçlü olan, mesleki şüpheciliği gelişmiş ve araştırmacı kişilik özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir (Çankaya, vd. 2014: 74). Ülkemizde adli muhasebecilik ayrı bir meslek olarak tanınmadığından ötürü genel olarak bilirkişilik kimliğine sahip Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler tarafından yerine getirilmektedir (Aracı ve Özcan, 2019: 810). Bu sebeple profesyonel bir şekilde olmamakla birlikte ülkemizde adli muhasebecilik mesleğinin uzman bilirkişilik faaliyeti kapsamında desteğinden faydalanıldığı, buna karşın diğer

faaliyetlerle ilgili kayda değer bir uygulama alanının bulunmadığı düşünülmektedir.

5. SUÇ GELİRİ VE AKLANMASI

En geniş anlamıyla suç geliri yasal olmayan faaliyetlerden sağlanan her türlü maddi gelir olarak ifade edilebilir (Sarılı, 2002: 33). Suç geliri, birden fazla alanla ilişkili olarak tanımlanabilecek bir kavramdır. Ekonomik açıdan bakıldığında, ekonomide mevcut kuralların dikkate alınmaması suretiyle sağlanan gelirler olarak tanımlanabilir. Sosyal açıdan bakıldığında, elde edilme biçimi toplum açısından uygun olmayan ve toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkileyen eylemler sonucu sağlanan gelirdir. Ahlaki açıdan bakıldığında, toplumun ahlaki değerleriyle bağdaşmayan ve toplum tarafından yapılması hoş görülmemeyen faaliyetler neticesinden sağlanan gelirdir. Hukuki açıdan bakıldığında ise devletler tarafından tanımlanan öncül suçların işlenmesi sonucunda elde edilen gelirlerdir (Öztürk, 2003: 146).

Suç gelirinin aklanması, yasal olmayan eylemler neticesinde sağlanan maddi menfaatlerin kaynaklarının ve elde edilme biçimlerinin saklanması ve yasal yollardan elde edilmiş gibi gösterilmesi suretiyle bazı yöntemler kullanılarak finansal sisteme sokulmasıdır. Burada temel amaç yasa dışı yollardan elde edilen gelirlerin finansal sisteme dâhil edilmesi sonrasında izinin kaybettirilmesidir (Gökbunar, 2010: 118). İnsan kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, terör, organize suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı vb. yasa dışı eylemler sonucu elde edilen gelirlerin aklanmaya çalışılması bu kapsama girmektedir (Murphy, 2000: 695).

Suç gelirinin aklanması eylemi iki açıdan değerlendirilebilir. Birincisi elde edilen gelirin yasal olmaması hususudur. Böyle bir durumda yasa dışı bir faaliyetten elde edilen ve en başından itibaren suç geliri kapsamına giren bir gelirden bahsedilebilecektir. İkincisi ise elde edilen gelirin yasal yollardan temin edilmesi ancak sonrasında suç geliri olarak değerlendirilmesidir. Bu açıdan bakıldığında ilgili gelir yasal faaliyetler neticesinde elde edilmesine karşın daha az vergi ödemek amacıyla gizlenmektedir (Yücebaşı, 2011: 102).

Suç gelirinin aklanması özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından önemli sosyal ve ekonomik sonuçlara sebebiyet verebilecektir. Ülkelerin vergi gelirlerinde azalmaya, gelir dağılımlarının bozulmasına, ekonomik büyüme ve istihdama olumsuz etkileri olacaktır. Suç geliri aklamada yoğun olarak kullanılan ülkelerin ekonomik ve toplumsal yapıları ile

güvenlik mekanizmaları tehlikeye girecektir. Ancak, bu tür eylemlerin etkilerinin gerek ülkeler bazında gerekse uluslararası açıdan sağlıklı bir şekilde ölçülebilmesi sebebiyle olumsuz sonuçların boyutu hakkında net bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Suç gelirinin aklanmasıyla mücadeleye yönelik etkili bir çerçeve oluşturulması ulusal ve uluslararası alanda önemli faydalar sağlayacaktır. Bu faydaların bazıları daha düşük oranda suç ve yolsuzluk seviyeleri, ekonomik istikrar, kalkınma, banka ve finansal kurumlar ile piyasaların istikrarı, olumlu itibar etkileri ve daha fazla piyasa bütünlüğü olarak sıralanabilir (Schott, 2006: II-1, 2).

6. ÖNCÜL SUÇ

Aklama suçunun oluşabilmesi için gerekli olan temel koşullardan ilki aklamaya konu gelirin oluşmasına sebep olan bir suçun işleniyor olmasıdır. Buradaki suç öncül suç olarak tanımlanmaktadır. Diğer koşul da öncül suç sonucunda aklamaya konu bir gelirin mevcut olmasıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde aklama suçu özelinde öncül suçun net bir şekilde belirlenmesi önem taşımaktadır. Aklama suçunun konusunun belirlenmesi açısından hangi suçların öncül suç kapsamına girdiği son derece önemlidir (Aykın, 2010: 10). Belirli yasa dışı faaliyetler kapsamında yer alan suçlar, suç gelirlerinin aklanması kapsamında öncül suçları oluşturmaktadır. Uyuşturucu kaçakçılığı, rüşvet, dolandırıcılık, zimmet, adam kaçırmaya, insan kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, terörizm bu faaliyetlere örnek olarak gösterilebilecektir (Yılmaz, 2011: 73).

Öncül suçun tespit edilmesi aşamasında farklı yaklaşımlardan faydalanılmaktadır. Bu yaklaşımlara açıklamalarıyla birlikte aşağıda yer verilmektedir (Aykın, 2010: 10-11).

6.1. Tüm Suçlar Yaklaşımı

Tüm suçlar yaklaşımında, gelir getirici bir suçun mevcut olması tek kriter olarak değerlendirilmektedir. Kaynaklandığı suçtan bağımsız olarak, suç gelirinin yasal bir kaynaktan temin edilmiş gibi gösterilmesi ve niteliğinin saklanması durumlarında aklama suçundan söz edilebilecektir. Suç kaynaklı gelirler suç geliri, suç gelirine konu olan suçlar ise öncül suç olarak kabul edilmektedir.

6.2. Liste Yaklaşımı

Liste yaklaşımında öncül suçlar listelenmektedir. Listede yer alan suçlar sonucunda

elde edilen gelir suç geliridir. Bu gelirin aklanması suretiyle suç geliri aklanmış olur. Bu yaklaşımın olumlu yanları; öncül suçların etkin bir şekilde listelenmesi durumunda asıl odaklanılan suçları ortaya çıkarması ve kaynakların verimli kullanımı olarak sıralanabilir.

6.3. Eşik Yaklaşımı

Eşik yaklaşımında hapis cezaları eşik olarak belirlenmektedir. Bu yaklaşımda iki yöntemden bahsedilebilir. Bunlardan ilki alt eşik yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre alt sınırı belirli bir süre ve üzerinde hapis cezası gerekli olan suçlar öncül suç olarak kabul edilmektedir. İkincisi ise üst eşik yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre ise üst sınırı belirli bir süre ve üzerinde hapis cezası gerekli olan suçlar öncül suç olarak kabul edilmektedir.

6.4. Karma Yaklaşım

Yukarıda detaylarına yer verilen üç yaklaşımın bir kısmının birlikte uygulanması suretiyle oluşan yaklaşım olarak tanımlanabilir.

7. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMA AŞAMALARI

Suç gelirlerinin aklanması süreci genel itibarıyla üç aşama kapsamında gerçekleştirilmektedir. Bu aşamalar yerleştirme, ayırma ve bütünleştirme olarak sıralanabilir. Bu üç aşama birbiriyle paralel veya farklı zaman dilimlerinde gerçekleşebilecektir. Her bir aşamaya ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmektedir.

7.1. Yerleştirme

Sürecin ilk aşaması yerleştirme olarak tanımlanmaktadır. Yasa dışı yollardan elde edilen gelirin banka veya finans kuruluşları vasıtasıyla finansal sistem içerisine yerleştirilmesidir (Schott, 2006: I-7). Yüksek meblağlı nakit para daha düşük miktarlara bölünerek parça parça ve zamana yaygın olarak bir finans kuruluşuna veya farklı finans kuruluşlarına yatırılır. Bu safhada;

- ✓ Bir para birimi diğerine dönüştürülebilir,
- ✓ Küçük banknotlar daha büyük banknotlara çevrilebilir,
- ✓ Meşru gelirlerle birleştirilebilir,
- ✓ Menkul kıymetlerin satın alınmasında kullanılabilir veya

- ✓ Sigorta sözleşmesi şeklinde de aklanabilir (Schott, 2006: I-7).

Bu aşama aklayıcılar için en zor, tespit ediciler açısından ise en kritik aşama olarak kabul edilmektedir. Bunun en önemli sebebi bu aşamada yasa dışı kaynak ile ilgili gelir arasında sıkı ilişki bulunmasıdır. Bu durum yasa dışı faaliyetten kaynaklanan gelirin ilgili faaliyet ile ilişkisinin kanıtlanabileceği en kolay aşamadır (Aydın ve Yılmaz, 2014: 457).

7.2. Ayırıştırma

Suç gelirinin kaynağından ayrılması suretiyle yasal otoritelerin denetiminden kaçırılması aşamasıdır (Sanova, vd., 1995: 8). Bu aşamada, yerleştirme aşamasını geçen yasa dışı gelirin, sahiplerinin kimlik bilgilerini saklamaları suretiyle özellikleri açısından yasal işlemlere benzer nitelikte işlemler gerçekleştirilir. İzlenme riskini en aza düşürmek amacıyla mümkün olduğu kadar fazla işlem hızlı bir şekilde yapılmaktadır. Burada amaç karmaşık işlemler yapmak suretiyle yasal otoritelerin denetim ve izleme mekanizmalarından kaçmaktır (Ergül, 2001: 9).

Bu aşamada kullanılan yöntemlerden bazıları elektronik fon transferi, parasal araçlara dönüştürme, gayrimenkul satın alma ve meşru işlemlere yatırım yapılması olarak sıralanabilir. Elektronik fon transferleri ağırlıklı olarak deniz aşırı bankalar ve gerçekte mevcut olmayan paravan şirketler arasında nakit transferini gerçekleştirmek amacıyla kullanılmaktadır (Mulig ve Smith, 2008: 2).

7.3. Bütünleştirme

Suç gelirinin aklanmasının son aşamasıdır. Yasa dışı yollardan elde edilen gelirlerin yasal bir görünüm kazanarak finansal sisteme dâhil olmasıdır (Sanova, vd., 1995:8). Artık, bu aşamada yasa dışı yollardan elde edilen gelir finansal sistemde kullanılmaktadır. Bu aşamayla birlikte yasa dışı gelir yasal hale gelmektedir (Philippsohn, 2001: 88).

Bütünleştirme aşamasında paranın geçmişte tespit edilemeyecektir. Yasa dışı yollardan elde edilen gelir ile mal, tahvil, hisse senedi alımı, borç ödemesi veya teminat verilmesi gibi işlemler gerçekleştirilebilecektir. Ayrıca, hayali işletmelerin yasal geliri şeklinde gösterilmesi ve bu gelirin yasal gelirlerle birleştirilmesi gibi eylemlerle de bütünleştirme yapılabilecektir (Taşdelen, 2003: 39).

8. SUÇ GELİRİ AKLAMA YÖNTEMLERİ

Aklayıcılar, suç gelirinin aklanmasına ilişkin olarak çeşitli yöntemleri uygulamaktadırlar. Bu anlamda kullanılan çok sayıda yöntem olmakla birlikte en çok bilinen ve en yaygın olarak kullanılan yöntemlere aşağıda yer verilmektedir.

8.1. Şirinler Yöntemi

Şirinler yönteminde yüksek tutarlı nakit daha düşük tutarlı parçalara ayrılmak suretiyle farklı günlerde çok sayıda kişi tarafından daha önceden tespit edilen banka hesaplarına yatırılmaktadır. Bu suretle yüksek tutarlı meblağlar gizlenmekte ve farklı hesaplara yatırılan bu tutarlar daha sonra başka bir hesapta toplanmaktadır (Alldridge, 2003: 119). Bu yöntemde bildirim yükümlülüklerinin altında çok sayıda işlem gerçekleştirmek suretiyle yasal otoritelerin izleme ve denetim mekanizmaları atlatılmaya çalışılmaktadır.

8.2. Parçalama Yöntemi

Parçalama, kişi sayısı yerine işlem sayısını artırmak suretiyle gerçekleştirilen bir suç geliri aklama yöntemidir. Bildirim sınırına takılmamak ve yasal otoritelerin gözetiminden kaçmak amacıyla aklayıcılar, ellerindeki para ile küçük tutarlarda çok sayıda işlem gerçekleştirirler (TBB, 2003: 19-20).

8.3. Kıyı Bankacılığı ve Vergi Cennetleri Yöntemi

Vergi cennetlerinde hayali işletmeler ve kıyı bankacılığı faaliyetleri ile suç geliri aklama eylemleri gerçekleştirilmektedir. Kıyı bankacılığı ağırlıklı olarak serbest bölgelerde faaliyet gösteren, ülke içerisindeki yasal düzenlemelere tabi olmayan ve diğer bankalarla benzer faaliyetlerin yürütüldüğü bankacılık çeşididir (Bahtiyar, 2000: 196). Vergi cennetlerinin suç gelirinin aklanması açısından cazip olmasının temel sebepleri ise gelirlerden vergi alınmaması veya çok düşük oranlarda vergilendirme yapılması, kolay şirket kurulabilmesi, kambiyo mevzuatı açısından katı kontrollerin bulunmaması, ulaşım kolaylığı, coğrafi konumu ve parasal istikrarın mevcut olmasıdır (Ergül, 2001: 31).

8.4. Oto Finans Borç Yöntemi

Bu aklama yönteminde suç geliri, aklayan kişiye kredi olarak dönmektedir. Bu yöntemde işleyiş aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- ✓ Aklayıcılar, off-shore merkezinde bir bankaya ellerindeki paraları yatırır.
- ✓ Kendi ülkelerinde faaliyet gösteren bir bankadan kredi talebinde bulunurlar ve teminat olarak off-shore merkezindeki bankaya yatırmış oldukları paraları verirler.
- ✓ Krediyi temin ederler ve kredi tutarı ile yapmak istedikleri yatırımları gerçekleştirirler.
- ✓ Kredinin geri ödemesini gerçekleştirmezler ve kredi veren banka teminat olarak aldığı off-shore merkezinde faaliyet gösteren bankadaki tutarları haczeder.
- ✓ Bu suretle aklayıcıların parası yatırıma dönüştürülmek suretiyle aklanmış olur (TBB, 2013: 23).

8.5. Kumarhanelerin Kullanılması

Kumarhaneler, özellikle operasyonlar nakit yoğun olduğunda, suç geliri aklayıcılarının aklama faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için kullandıkları önemli yöntemlerden birisidir. Kumarhanelerin birçoğu mevduat, kredi, çek ve döviz bozdurma gibi finansal işlemleri de gerçekleştirdiğinden suç geliri aklayıcılar için cazip hale gelmektedir. Kumarhaneler ve çevrim içi oyunların katılımcılara sağladığı gizlilik sebebiyle adli makamlar açısından izlenmesi ve tespit edilmesi zor bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Zapata, vd., 2014: 15).

8.6. Paravan Şirketler

Yasa dışı faaliyetlerden elde edilen geliri saklamanın başka bir yolu da paravan veya hayali şirketler kurmak suretiyle suç gelirlerinin aklanmasıdır. Paravan şirketler herhangi bir faaliyeti mevcut olmayan ticari, üretim ve imalat faaliyetinde olmayan ve genelde sınır ötesi merkezlerde kurulan işletmelerdir (Nariman, vd., 2008: 46).

8.7. Suç Gelirlerinin Fiziksel Olarak Yurtdışına Çıkarılması

Nakit kaçakçılığı, aklayıcılar tarafından en çok kullanılan yöntemlerden birisidir. Bu yöntemle aklayıcılar ellerinde bulunan yüksek tutarlı paraları çeşitli ulaşım araçları vasıtasıyla finansal sistemlerinde denetimlerin zayıf olduğu ve gizliliğin esas olduğu ülkelere kaçırmaktadırlar. Bu sayede yüksek tutarlı yasal olmayan yollardan elde edilen paralar bu ülkelerin finansal sistemine dâhil edilmekte, kaynağından koparılmakta ve farklı ülkelere transferi sağlanmaktadır (Mavral, 2001: 62).

Yukarıda detaylarına yer verilen klasik suç geliri aklama yöntemlerinin yanı sıra son yıllarda özellikle teknoloji alanında yaşanan gelişmelerle birlikte farklı yöntemler de ortaya çıkmıştır. İnternet kullanımı, akıllı kartların kullanımı, elektronik para, elektronik ticaret gibi alanlar aklayıcılar açısından yeni aklama yöntemlerini de beraberinde getirmiştir. Yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanması özellikle yasal otoriteler açısından izleme ve tespiti zorlaştırmakta ve farklı yöntemlere başvurmalarını gerekli kılmaktadır (Yazıcı, 2008: 159-160).

9. ADLİ MUHASEBENİN SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ VE TESPİTİNDEKİ ROLÜ

Son yıllarda suç gelirlerinin aklanmasına yönelik faaliyetlerde önemli ölçüde artış yaşanmıştır. Gerek uluslararası alanda gerekse ülkemizde suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve tespit edilmesine yönelik çabalar olsa da özellikle ülkemizde arzu edildiği kadar etkin mücadele sağlanamamaktadır. Muhasebe mesleğinin adli muhasebe alt dalı ile suç gelirlerinin aklanması suçuna yönelik önemli destek sağlanabilecektir (Toraman, vd., 2019: 19). Muhasebe meslek mensupları hem ticari faaliyetlerin içinde bulunmaları hem de mesleki bilgilerinin katkısıyla suç gelirlerinin aklanmasının tespit edilmesi ve önlenmesi safhalarında etkin rol oynayabilecektir (Abdioğlu, 2009: 45-46). Suç gelirlerinin aklanmasına yönelik suçlarda adli muhasebeciler tarafından dava desteği, delillerin temin edilmesi, soruşturma ve bilirkişilik hizmetlerine yönelik destek sağlanabilecektir. (Kasap, 2013: 129).

Adli muhasebeciler gerçekleştirdikleri çalışmalarda gerek denetçilere gerekse muhasebecilere kıyasla daha derinlemesine analizler yapmakta ve farklı disiplinlerden faydalanmak suretiyle bir sonuca varmaktadırlar. Konuya şüpheli bir bakışla yaklaşp ön incelemeleri ve değerlendirmeleri yaparlar, ilgili kişilere sorular yöneltip belgeler üzerinden incelemelerini gerçekleştirirler. Suç gelirinin aklanmasının oluşumu, bu kapsama giren işlemler ve sorumluların tespitine yönelik çalışmalarda bulunarak hukuki süreç aşamasında veya öncesinde destek verirler (Truman ve Reuter, 2004: 62).

Adli muhasebeciler mesleki bilgi ve birikimleri, eğitim seviyeleri ve tecrübeleri ile suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve tespit edilmesi faaliyetlerine destek olabileceklerdir. Adli muhasebeciler işletmenin gerçeklerine hâkimdirler ve sadece sayılarla ilgilenmezler. Suç gelirlerinin

aklanması suçuyla ilgili faaliyetler mali verilerin sağlıklı bir şekilde sunulmasının önünde engel teşkil etmektedir. Bu sebeple adli muhasebecilerin bu anlamda desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede yeterli miktarda kaynak sağlanması ve suçu kanıtlayıcı bilgi ve belgelerin temin edilmesi son derece önemlidir. Bu da güçlü araştırma ve soruşturma faaliyetleri ile gerçekleştirilebilir. Adli muhasebeciler yetkinlik ve bilgi düzeyleri ile bu anlamda destek alınabilecek meslek personelidir. Genel olarak bakıldığında adli muhasebecilerin suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve tespitine yönelik verecekleri destekler dava destekleri, hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik ve uzman bilirkişilik faaliyetleri kapsamında olabilecektir. Özellikle araştırmacı yapıları ve yetkinlikleriyle olay ve dokümanları inceleyebilecekler ve çalışmalarının sonuçlarına yönelik tespitlerini içeren raporlarını düzenleyeceklerdir (Toraman vd., 2009: 20).

Dava destekleri çerçevesinde adli muhasebeciler danışmanlık hizmetleri sağlamaktadırlar. Bu kapsamda hukuki sorunlara yönelik olarak avukatlara destek vermektedirler. Dava destek hizmetleri kapsamında adli muhasebecilerden farklı konularda danışmanlık hizmeti alınabilmektedir. Bu çerçevede adli muhasebeci; iddialara yönelik önemli bilgi ve belgelerin temin edilmesi, maruz kalınan kayıplara yönelik değerlendirmeler yapmak maksadıyla ilgili belgelerin gözden geçirilmesi, gelebilecek sorulara yönelik hazırlık yapılması, iddiaların tespiti ve buna yönelik savunma hazırlığı ve dava esnasında bilgi verilmesi suretiyle konuyla ilgili destek sağlayacaktır (Telpner ve Mostek, 2002: 16).

Adli muhasebeciler, suç gelirlerinin aklanması ile ilgili olarak dava destek hizmetleri kapsamında gerekli ön incelemelerin yapılması, ilgili bilgi ve belgelerin gözden geçirilmesi, aklama suçunun gerçekleştirilebileceği alanların belirlenmesi, tespit ve önerilerde bulunulması suretiyle bu suça yönelik danışmanlık hizmeti sağlamaktadırlar.

Suç gelirlerinin aklanmasının tespit edilmesi ve önlenmesi çerçevesinde dava destek hizmetleri kapsamında, adli muhasebeciler tarafından verilen hizmetlere; muhasebe kayıtlarının gözden geçirilmesi, vergi kayıtlarının incelenmesi ve mali işlemlerin araştırılması suretiyle suç gelirlerinin aklanmasına yönelik belge ve bilgilerin ortaya çıkarılması örnek gösterilebilir. Adli muhasebeciler, sayılan araştırma ve incelemeleri gerçekleştirirken mali işlemlere yönelik kayıtları, gayrimenkul bilgilerini, geçmiş dönemlere ilişkin yargı kararlarını, hesapları, sözleşmeleri ve

ticari ilişkileri değerlendirme kapsamlarına dâhil ederler (Toraman, vd., 2009: 39).

Adli muhasebeciler suç gelirlerinin aklanmasının tespiti ve önlenmesine hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik faaliyetleri ile de destek olabileceklerdir. Bu kapsamda adli muhasebecilerden beklentiler hilelerin araştırılması, ilgili bilgi ve belgelerin incelenmesi suretiyle ortaya çıkarılması ve tekrar oluşmamasını teminen tavsiyelerde bulunulmasıdır. Bu anlamda gerek işletme bünyesindeki muhasebecilere gerekse denetçilere destek olabileceklerdir.

Suç gelirlerinin aklanması eylemlerinden şüphe duyulduğu veya mevcut kontrol mekanizmalarının yetersiz olduğu durumlarda konu ile ilgili bilgisi bulunan bir adli muhasebeciden, hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik fonksiyonu kapsamında destek alınabilecektir. Böyle bir durumda adli muhasebeci kontrol ortamını gözden geçirecek ve yasal düzenlemelere uygunluğu yönünde kanaatini belirtecektir. Adli muhasebeci araştırma, uyumluluk teşhisi ve kontrollerin incelenmesi süreçlerini gerçekleştirmek suretiyle gerekli desteği verecektir. (Golden, vd., 2006: 518). Bu anlamda denetçilere ve muhasebecilere aklama suçuna yönelik olarak gerekli desteği de sağlayabilecektir (Toraman vd., 2009: 41).

Hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik hizmetlerinin kapsamına yasa dışı bir eylem olan suç gelirlerinin aklanması faaliyetleri de girmektedir. Bu kapsamda adli muhasebeciler şüphelerle ilgili araştırma çalışmaları yürütürler (Shim ve Siegel, 2001: 466). Adli muhasebe uzmanları araştırmacı muhasebecilik faaliyetleri çerçevesinde suç gelirlerinin aklanması suçuna ilişkin olay ve dokümanları incelemektedirler (Kasap, 2013: 129). Adli muhasebeciler aklama suçuna yönelik olarak işletmelerin mevcut kontrol mekanizmalarını gözden geçirebilir, mevcut zafiyetleri tespit etmek ve iyileştirme önerilerinde bulunmak suretiyle aklama suçuna yönelik tespit edici ve önleyici hizmetler sunmaktadırlar. Örneğin; bir müşteri tanıma programı oluşturup bu anlamda işletmeye destek olabilirler (Manning, 2005: 578).

Suç gelirlerinin aklanmasının tespit edilmesi ve önlenmesi faaliyetlerine yönelik olarak adli muhasebeciler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlere örnek olarak; suça ilişkin kanıtların toplanması, bilgi, doküman ve olayların incelenmesi, özellikle suç gelirlerinin aklanmasının aşamalarından yerleştirme ve ayrıştırma safhalarına yönelik olarak işlemlerin araştırılması gösterilebilir. Ayrıca, aklama suçuna yönelik olarak tesis edilmiş kontrol mekanizmalarının etkinliği ve yeterliliğine yönelik adli muhasebeciler

tarafından güvence de verilmektedir (Toraman, vd., 2009: 40-41).

Adli muhasebeciler son olarak uzman bilirkişilik hizmetleri kapsamında aklama suçuna yönelik destekte bulunabilirler. Bu kapsamda aklama ile ilgili mahkemeye intikal etmiş bir davaya yönelik araştırma yaparak, verileri toplayarak ve tespitlerini mahkemede sunarak sürece katkı sağlamaktadırlar. Burada adli muhasebecilerden faydalanılmasının temel amacı konunun uzman bir bilirkişi tarafından değerlendirilmesi suretiyle sağlıklı kararın alınmasının sağlanmasıdır (Rezaee ve Wells, 2002: 304). Adli muhasebeciler tarafından gerçekleştirilen çalışmalar bağımsız, tarafsız, destekleyici bilgi ve belgelere dayanmaları sebebiyle dava esnasında suçlulara karşı kullanılabilirlerdir.

Özellikle bilirkişilik müessesesi aklama suçunun ortaya çıkarılmasında yeterli olmadığından bu amaçla adli muhasebecilerden faydalanılmaktadır. Özellikle ABD ve İngiltere’de adli muhasebecilerin uzman bilirkişilik veya uzman şahitlik kapsamında tanıklığına başvurulmaktadır. Adli muhasebecilerin alanında uzman olmaları, aklama suçu ile mücadelede, karmaşık olayları hâkim ve avukatlara açıklamaları suretiyle çözümlenmesine katkıda bulunmalarını sağlamaktadır (Golden, vd., 2006: 22). Sonuç olarak, uzman bilirkişilik kapsamında adli muhasebeciler, aklama suçunun önlenmesi ve tespit edilmesine yönelik olarak bilgi ve belgelerin temin edilmesi, incelenmesi, raporlanması ve bu şekilde konuyla ilgili olarak mahkeme ve avukatlara destek olmaktadır.

Suç gelirlerinin aklanmasının tespit edilmesi ve önlenmesi süreçlerinde adli muhasebecilerden destek alınması konunun farklı bilimsel alanlarda bilgisi bulunan ve belirli eğitim ve yetkinlik seviyesinde olan uzman meslek mensuplarınca araştırılmasına olanak sağlayacaktır. Ayrıca, suç gelirlerinin aklanması faaliyeti ile daha etkin bir şekilde mücadele edilmesini, konunun tüm detaylarıyla araştırılıp incelenmesini, doğru bilgi ve verilerin zamanında temin edilmesini, suç kapsamında gerçekleştirilen eylemlerin zamanında tespit edilmesini ve benzer eylemlerin tekrar meydana gelmemesine yönelik önleyici aksiyonların alınmasını sağlayacaktır. Bununla birlikte, adli muhasebe uzmanlarının suç gelirlerinin aklanmasının tespiti ve önlenmesi süreçlerinde diğer kolluk kuvvetleri ve yasal mercilerle ortak hareket ediyor olmaları, bu yönde gerçekleştirilen çalışmaların daha etkin yürütülmesine destek olacaktır.

10. SONUÇ

Suç gelirinin aklanması, yasal olmayan faaliyetlerden elde edilen gelirin yasal yollardan elde edilmiş gibi gösterilmek suretiyle mali sisteme dâhil edilmesidir. Artan küreselleşme, teknolojik gelişmeler, iş süreçlerinin daha karmaşık bir hale gelmesi ve suç gelirlerinin aklanmasına yönelik olarak geleneksel yöntemlerin yanında farklı yöntemlerin uygulanmaya başlanması aklama faaliyetlerinin önlenmesini ve tespit edilmesini zorlaştırmaktadır.

Aklama suçunun karmaşıklığı, mali sisteme ve kurumlara olan olumsuz etkisi bu suçun tespit edilmesi ve önlenmesinde gerekli bilgi birikimine ve yetkinliğe sahip kişilerden destek alınması gerekliliğini doğurmaktadır. Gerek eğitimleri ve bilgi birikimleri gerekse mali verilere yatkınlıkları sebebiyle aklama suçu ile ilgili olarak adli muhasebecilerden destek alınması son yıllarda aklamayla ilgili olarak öne çıkan uygulamalardandır. Adli muhasebeciler sahip oldukları muhasebe bilgisini başta hukuk olmak üzere diğer disiplinlerle birleştirmek ve çeşitli araştırma tekniklerini kullanmak suretiyle yasal olmayan faaliyetlerin tespit edilmesi ve önlenmesinde rol alan muhasebe meslek mensuplarıdır.

Adli muhasebeciler gerçekleştirdikleri dava destek danışmanlığı, hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik ve uzman bilirkişilik faaliyetleriyle suç gelirlerine yönelik olarak danışmanlık hizmetleri sağlayabileceklerdir. Bu noktada teknik bilgi ve becerilerini yansıtarak gerekli araştırma ve inceleme çalışmalarını yürütecek ve gerek dava öncesinde gerekse dava esnasında katkı sağlayacaklardır. Ayrıca, yaptıkları incelemeler sonucunda iletecekleri önerilerle birlikte benzer olayların yaşanmamasına da destek olacaklardır.

Bu açılardan değerlendirildiğinde adli muhasebecilerin suç gelirlerinin aklanması sürecine yönelik olarak hem tespit edici hem de önleyici rollerinin olduğu görülmektedir. Bu sebeplerden ötürü adli muhasebecilerden suç gelirlerinin aklanması kapsamında destek alınması son derece faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Abdioğlu, H. (2009). Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesinde Muhasebe Meslek Elemanlarının Roller ve Sorumlulukları. *Muhasebe ve Denetim Bakışı*, (28), 33-56.

Aksu, İ., Uğur, A. ve Çukacı, Y. C. (2008). Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleğinin Bir Kolu Olarak Bilirkişilik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(9), 63-71.

Aktaş, H. ve Kuloğlu, G. (2008). Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleği. *Muhasebe ve Denetim Bakışı Dergisi*, (25), 101-120.

Akyel, N. (2009). *Adli Muhasebecilik ve Türkiye’de Uygulanabilmesi İçin Altyapı Bileşenlerinin Mevcut Durumu, Değerlendirilmesi ve Öneriler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Alldrige, P. (2003). *Money Laundering Law Forfeiture, Confiscation, Civil Recovery, Criminal Laundering and Taxation of the Proceeds of Crime*, Oregon, Hart Publishing, Oxford and Portland.

Aracı, E. Ve Özcan, E.Ç. (2019). Adli Muhasebe: Adli Muhasebecilik Mesleği Yetkinlikleri, Önemi ve Türkiye’deki Yeri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 26(3), 801-813.

Aydın, S. ve Yılmaz, Y. (2014). *Yolsuzluk ve Mali Suçlar*, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Aykın, H. (2010). *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu*. T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Yayın No:2010/406.

Bahtiyar, M. (2000). Off Shore Bankalar ve Vergi Sorunları, *Yaklaşım Dergisi*, 90.

Bekçioğlu, S., Coşkun, A. ve Gümüş, U.T. (2013). İşletmelerde Hile ve Yolsuzlukların Önlenmesinde Farklı Bir Yaklaşım: Adli Muhasebe. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (59), 1-16.

Bilen, A. ve Akatak, A. (2019). Adli Muhasebe Uygulama Alanları ile Adli Muhasebe Kapsamında Hile ve Yolsuzlukların İncelenmesi. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 164-175.

Bozkurt, N., (2000). Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Yeni Bir Alan "Adli Muhasebecilik", *Yaklaşım Dergisi*, 94, 56-61.

Crain, M.A., Hopwood, W.S., Pacini, C. ve Young, G.R. (2015). *Essentials of Forensic Accounting*. American Institute of Certified Public Accountants, New York.

Crumbley, D. L. (2003). What is Forensic Accounting? Forensic Accounting: Older than You Think. *Journal of Forensic Accounting*, 11(2), 181-202.

Curtis, G.E. (2008). The Model Curriculum in Fraud and Forensic Accounting and Economic Crime Programs at Utica College. *Accounting Education*, 23(4), 581-592.

Çankaya, F., Dinç, E. ve Çoban, Y. (2014). Adli Muhasebede Uzman Tanıklık Mesleği: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (23), 70-94.

Davis, C., Ramona, F. ve Ogilby, S. (2010), Characteristics and Skills of the Forensic Accountant. https://www.researchgate.net/profile/Suzanne-Ogilby/publication/267720824_

- Characteristics_and_Skills_of_the_Forensic_Accountant/links/5583180c08ae8bf4ba6f8934/Characteristics-and-Skills-of-the-Forensic-Accountant.pdf.
- Doğan, D. ve Ünal Uyar, G.F. (2020). Adli Muhasebe Çerçevesinde Vergi Kaçakçılığı Suçunun Örnek Olay Çalışması ile İncelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(1), 75-106.
- Ebere, C.C. ve Christopher, E.A.L. (2016). Money Laundering and Forensic Accounting Skills in Nigerian Banks. *Research Journal of Finance and Accounting*, 7(15), 149-155.
- Eiyya, O. ve J. Otor. (2013). Forensic Accounting as a Tool For Fighting Financial Crime in Nigeria. *Reserch Journal of Finance and Accounting*, 4(6), 18-25.
- Enofe, A. O., Utomwen, O.A. and Danjuma, E.J. (2015). The Role of Forensic Accounting in Mitigating Financial Crimes. *International Journal of Advanced Academic Research*, 2(12), 18-35.
- Erdoğan, M. (2020). Hile Denetçiliği ve Araştırmacı Muhasebecilik Çerçevesinde Adli Muhasebe: Örnek Olay İncelemesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 3714-3726.
- Ergül, E. (2001). *Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu*. Yargı Yayınevi: Ankara.
- Golden, T.W, Skalak, S.L. ve Clayton, M.M. (2006). *A Guide to Forensic Accounting Investigation*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Gökbunar, A.R. (2010). *Organize Suçlarla Mücadelede Yeni Silah*. Vergi, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara.
- Gülten, S. ve İ. Kocaer (2010). *Adli Muhasebe Uygulamaları*. Ankara Ofset Yayınları, Ankara.
- Hashim, F.H.M., Zawawi, S.N.H.M., Jusoh, F. ve Rashid, N. (2021). Forensic Accounting Skills and the Effective Identification in Money Laundering Activities – Transaction Monitoring Perspective. *Journal of Contemporary Issues in Business and Government*, 27(2), 59-65.
- Heitger L.E. ve Heitger D.L. (2008). Incorporating Forensic Accounting and Litigation Advisory Services into the Classroom. *Issues in Accounting Education*, 23(4), 561-565.
- Imoniana, J.O., Antunes, M.T.P. ve Formigoni, H. (2013). The Forensic Accounting and Corporate Fraud. *Journal of Information Systems and Technology Management*, 10(1), 119-144.
- İnal, B. (2020). *Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi ve Tespitinde Adli Muhasebenin Rolü*. D. Celayir, Kamu ve Özel Sektör Uygulamaları Kapsamında Muhasebe ve Denetim içinde (87-102). Nobel Bilimsel Eserler, Ankara.
- Jafari, N., Dehgan, H. ve Darayi, R. (2017). Studying the Role of Forensic Accountants in Money Laundering Proceedings. *Journal of Accounting and Social Interests*, 7(1), 85-102.
- Jugurnath, B., Bissessur, B., Ramjattan, Y., Soondrum, H. ve Seedoyal, A. (2017). Forensic Accounting and Fraud Investigation: An Emprical Study from Mauritius. *International Journal of Management and Applied Science*, 3(7), 20-24.
- Liodorova, J. ve Fursova, V. (2018). Forensic Accounting in the World: Past and Present. *Journal of Economics and Management Research*, (7), 84-99.
- Manning, G.A. (2005). *Finansial Investigation and Forensic Accounting*. CRC Press Taylor & Francis Group, New York.
- Mavral, Ü. (2001). *Kara Para; Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye Yansımaları*. Birinci Basım, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları.
- Mulig, E.V. ve Smith, M. (2008). Understanding and Preventing Money Laundering. *Internal Auditing*, 19(5), 22-25.
- Murphy, S.D. (2000). Multilateral Listing of States as Money-Laundering Havens, *The American Journal of International Law*, 94(4), 695-696.
- Nariman, A., Sulaiman M., Bidin A., Hanrahan, P., Ramsay I. ve Stapledon G. (2008). *Commercial Applications of Company Law in Malaysia*. Malezya, CCH Publishing.
- Owojori, A. A. ve Asaolu, T.O. (2009). The Role of Forensic Accounting in Solving the Vexed Problem of Corporate World. *European Journal of Scientific Research*, 29(2), 183-187.
- Öztürk, A. (2003). Bir Organize Suç Olarak Kara Para Aklama Ulusal ve Uluslararası Planda Mücadele, *Avrasya Dosyası Dergisi* (Güvenlik Birimleri Özel), 9(2).
- Pazarçeviren, S.Y. (2005). Adli Muhasebecilik Mesleği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(2), 1-19.
- Philippsohn, S. (2001). The Dangers Of New Technology-Laundering On The Internet. *Journal of Money Laundering Control* 5(1): 87-95.
- Rezaee, Z. ve Wells, J.T. (2002). *Financial Statement Fraud: Prevention and Detection*, John Wiley & Sons, Incorporated, NewYork.
- Sarılı, M. A. (2002). Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler. *Bankacılar Dergisi*, (41): 32-50.
- Savona U.E., Adamoli S., Zoffi, P. ve DeFeo, M.(1995). *Organized Crime Across The Borders (Preliminary Results)*, HEUNI Paper No. 6.

- Schott, P.A. (2006). *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Second Edition and Supplement on Special Recommendation IX*. The World Bank, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6977/350520Referenc1Money01OFFICIALOUSE1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Shim, J.K. ve Siegel, J.G. (2001). *Handbook of Financial Analysis, Forecasting and Modeling*, CCH Incorporated, 2001, Chicago.
- Taşdelen, A (2003). *Hukuksal Açıdan Türkiye’de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi*, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Telpner, Z. ve Mostek, M. (2002). *Expert Witnessing in Forensic Accounting: A Handbook for Lawyers and Accountants*. Expert Witnessing Series, Taylor & Francis, Inc., United States.
- Thornhill, W.T. (1995). *Forensic Accounting: How To Investigate Financial Fraud*, USA, Business One Irwin Professional Accounting Library.
- Toraman, C., Abdioğlu, H. ve İşgüden, B. (2009). Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çabalar: Adli Muhasebecilik Mesleği ve Uygulamaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(1), 17-55.
- Toraman, C., Abdioğlu, H. ve İşgüden, B. (2009). Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çabalar: Adli Muhasebecilik Mesleği ve Uygulamaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 17-55 .
- Truman, E.M. ve Reuter, P. (2004). *Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering*, Peterson Institute for International Economics, Washington.
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2003). *Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri*, Yayın No: 235.
- Yazıcı, A. (2008). Yeni Karapara Aklama Yöntemleri Olarak Akıllı Kartlar ve İnternet. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 153-168.
- Yılmaz, S. (2011). Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu. *Ankara Barosu Dergisi*, 2011/2, 69-98.
- Yücebaş, Ö. (2011). *Suç Ekonomisi ve Terörün Finansmanı*, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Zapata, W., Moreno-Brid, J.C. ve Garry, S. (2014). Prevention of Money Laundering and of the Financing of Terrorism to Ensure the Integrity of Financial Markets in Latin America and the Caribbean, *CEPAL - Serie Estudios y Perspectivas*, No. 158, 1-51.